



Širdis

yra graži

Knyga apie profesorių Algimantą Marcinkevičių

Širdis
yra graži

Knyga apie profesorių Algimantą Marcinkevičių

VILNIUS 2011

Turinys

- 8 / Vytautas Jonas SIRVYDIS
98 / Almonija BERNADIŠIENĖ
106 / Algimantas MARCINKEVIČIUS (jaunesnysis)
112 / Giedrius UŽDAVINYS
146 / Vytautas Jonas TRIPONIS
158 / Egidijus Vytautas BARKAUSKAS
168 / Alis BAUBLYS
172 / Balys DAINYS
186 / Juozas IVAŠKEVIČIUS
187 / Loreta IVAŠKEVIČIENĖ
194 / Eugenijus KOSINSKAS
196 / Nina Aleksejevna PALIUŠČINSKAJA
204 / Alicija Danguolė STORPIRŠTYTĖ-DRANENKIENĖ
210 / Arimantas GREBELIS
214 / Rimantas KARALIUS
216 / Saulius MINIAUSKAS
226 / Dalia TRIPONIENĖ (ČEPAITĖ)
230 / Vidmantas Jonas ŽILINSKAS
234 / Gediminas MARTINKĖNAS
238 / Algis MATULIONIS
242 / Nijolė Regina ŠEKŠTELIENĖ (STANEVIČIŪTĖ)
258 / Joana ŽALNERAUSKIENĖ (ŽEMKAUSKAITĖ)
262 / Aleksandras LAUCEVIČIUS
270 / Modestas JUOZAITIS
274 / Auksė NARVILIENĖ (MILVYDAITĖ)
278 / Palmyra SEMĖNIENĖ
280 / Irena ŽUKAUSKIENĖ
282 / Jonas MISIŪRA
286 / Aldona LUKOŠEVIČIŪTĖ
290 / Eduardas Antanas KELBAUSKAS
296 / Eugenijus LAURINAITIS
302 / Algimantas JASULAITIS
316 / Pranas ŠERPYTIS
320 / Birutė ADOMONYTĖ
322 / Petronėlė PALAITIENĖ
324 / Marija VIRKETIENĖ
328 / Stanislovas KUZMA
332 / Birutė ŽEMAITYTĖ
340 / Ramutis GUMULIAUSKAS
343 / Pirmasis atkurtos Lietuvos
gydytojų sąjungos prezidentas
345 / Trys dešimtmečiai su širdies chirurgais
346 / Petras KATAUSKIS



Vytautas Jonas SIRVYDIS

Profesorius,
habilituotas daktaras,
akademikas,
prof. A. Marcinkevičiaus
idėjų puoselėtojas,
jo darbų tęsėjas

Gimė 1935 m. Rokiškio apskrityje, Jūžintų mstl. 1959 m. baigė Vilniaus universiteto Medicinos fakultetą ir nuo to laiko dirba Vilniaus universitete mokslinį ir pedagoginį darbą. Ilgametis VU Medicinos fakulteto Širdies chirurgijos klinikos vadovas ir centro direktorius.

Moksliniai interesai: įgimtų ir įgytų širdies ydų chirurgija, širdies transplantacija ir dirbtinė širdis. Apgintos dvi disertacijos – daktaro „Eksperimentinės renovaskulinės hipertenzijos chirurginis gydymas“ ir habilituoto daktaro „Širdies vožtuvų protezavimo rezultatai“.

Beveik 600 spausdintų darbų ir 2 monografijų autorius ir bendraautoris.

Lietuvos krūtinės ir širdies chirurgų draugijos narys (pirmininkas 1989–1995), Europos širdies ir krūtinės chirurgų asociacijos, Tarptautinės širdies kraujagyslių chirurgų draugijos, Pasaulio širdies ir krūtinės chirurgų draugijos (prezidentas 2005 m.), Tarptautinės širdies ir plaučių transplantacijos draugijos narys, priklauso Lietuvos chirurgų, Lietuvos kardiologų draugijoms.

Lietuvos valstybinės premijos laureatas, Lietuvos nusipelnęs mokslininkas, Nacionalinės mokslo pažangos premijos 2006 m. laureatas, apdovanotas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino III laipsnio ordinu, ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Didžiuoju kryžiumi, Estijos Raudonojo Kryžiaus III laipsnio ordinu, „Už nuopelnus Ukrainos tautai“ Aukso medaliu „10 metų Ukrainos nepriklausomybei“, Prahos universiteto garbės daktaras.

Malonu man ir kaip lietuviui, kad iš mūsų tarpo atsiranda vyrų Europos masto. Nebereikia pacientams bastytis po svetimus kraštus ir ieškoti specialistų. Mano nuomone, tai labai svarbu, ir ne tik ekonominiu atžvilgiu, bet ir tautos garbės bei pasitikėjimo prasme.

Lietuvos švietimo ministras Kazys Jokantas
apie chirurgą Vladą Kuzmą

Vietoj įvado

Profesoriaus Algimanto Marcinkevičiaus gyvenimas ir darbai ypač svarbūs XX a. Lietuvos medicinos pažangai. Pats svarbiausias iš jų – tai naujos medicinos srities – modernios širdies chirurgijos – sukūrimas, jos tobulinimas ir iškėlimas į pasaulinį lygį. Visa tai buvo padaryta sunkiomis sąlygomis – Lietuvos okupacijos ir izoliacijos nuo pasaulio metu. Ir ne tik tai. Jo darbu ir pastangomis Lietuvoje susikūrė moderni kraujagyslių chirurgija, jis pirmasis Lietuvoje padarė inksto ir širdies persodinimo operacijas ir tapo dar vienos labai modernios specialybės – transplantologijos pradininku. Greita ir audringa širdies chirurgijos plėtra buvo didelė paskata kardiologijos ir anesteziologijos pažangai. Visa tai Lietuvoje atsirado dar ir dėl to, kad prof. A. Marcinkevičiaus asmenybė ir jo darbai buvo ryškus ganėtinai niūraus to meto šviesulys, traukęs jaunos žmones, skatinęs juos visas jėgas skirti pasirinktai specialybei, suteikti viltį ir pagelbėti sunkiai sergantiems Lietuvos žmonėms, tarnauti mokslui, siekti medicinos pažangos, nes taip dirbo jų mokytojas.

Knygos tikslas ne vien papasakoti apie iškilią Profesoriaus asmenybę ir įvertinti nuveiktus jo darbus, bet ir apžvelgti jo kurtos širdies chirurgijos ir gretimų specialybių raidą pasaulyje ir paraleles Lietuvoje. Atsiminimų autoriai yra prof. A. Marcinkevičiaus mokiniai ir bendradarbiai, daugelis jų visą gyvenimą, talentą ir kūrybines galias atidavė vadovo ir mokytojo iškeltam tikslui pasiekti.

Vilniaus ir Lietuvos chirurgijos raidos negalima atsieti nuo Europos ir pasaulio širdies chirurgijos istorijos, nuo Lietuvos valstybės istorijos – laisvo gyvenimo, okupacijos laikotarpių, niokojančių karų ir svetimų kariuomenių žygių per valstybės teritoriją. Nepaprastai svarbi ir Vilniaus universiteto istorija – kadaise atlikti darbai, o svarbiausia – idėjos ir istoriškai Vilniaus universitete susiformavęs filosofinis pagrindas siekti pažangos.

Prof. A. Marcinkevičius savo gyvenimą ir veiklą skyrė Vilniaus universitetui, buvo jo auklėtinis, visuomet jautėsi visateisiu jo nariu. Chirurgijos paskaitų ciklą pradėdavo nuo Vilniaus universiteto chirurgų atliktų darbų apžvalgos, o aspirantus

Kol N. E. Šamvėjus su bendradarbiais intensyviai eksperimentavo, siekdamas, kad gyvūnas po širdies persodinimo operacijos kuo ilgiau išgyventų, 1967 m. gruodžio mėnesį visiems netikėtai K. Barnardas sėkmingai persodino širdį iš Lietuvos kilusiam, labai sunkiai širdies nepakankamumu sergančiam ligoniui L. Vaškanskiui. Ši žinia neįtikėtinu greičiu apskriejo visą pasaulį. Tikriausiai žemėje nebuvo nė vieno laikraščio, kuris apie tai nebūtų rašęs. Tai buvo sensacingiausias medicinos mokslo ir praktikos laimėjimas per visą istoriją. Žinia jaudino ne tik chirurgus, bet ir visą visuomenę, o R. R. Loveriui ir N. E. Šamvėjui sukėlė didelį nusivylimą. Žymiausi pasaulio chirurgai suskubo kartoti Barnardo operacijas. Apie širdies persodinimo operacijas greitai pranešė Amerikos, Prancūzijos, Anglijos, Vokietijos ir kiti Europos chirurgai. Tai buvo aukščiausias moderniosios širdies chirurgijos laimėjimas ir širdies chirurgijos kaip naujos ir savarakiškos medicinos specialybės pripažinimas.

Lietuvoje širdies chirurgijos raida buvo labai permaininga: kartais ėjo koja kojon su pasaulio širdies chirurgija, kartais gerokai atsilikdavo. Didelę reikšmę pasaulinėms idėjoms sklisti Lietuvoje turėjo senasis Vilniaus universitetas, jo žmonių darbai ir idėjos, taip pat istoriškai susiformavęs Vilniaus universitete filosofinis pagrindas siekti pažangos.

Susidomėjimas širdies ligomis ir jų moksliniai tyrinėjimai Vilniaus universitete prasidėjo XIX amžiaus pradžioje. Universitete saugomos dėstytojų ir profesorių disertacijos apie širdies anginą (Jozefas Chrezonovičius, 1812 m.), širdies polipus (Stanislovas Rosolovskis, 1818 m.), mėlynąją širdies ligą ir

kitas. Ypač svarbūs ne tik Lietuvai, bet ir apskritai mokslo istorijai Vilniaus universiteto profesoriaus Andriaus Sniadeckio darbai. Jis pirmasis pasaulyje 1805 m. žmogui gaivinti pasiūlė dirbtinio kvėpavimo „burna į burną“ būdą, o širdies darbui atkurti siūlė panaudoti elektros srovę. Jis buvo didelis savo krašto ir universiteto patriotas, drąsus žmogus, ne tik darbais garsinęs, bet ir poelgiais gynęs universiteto garbę. Nuo seno Vilniaus universitete garsi legenda, kad profesorius A. Sniadeckis į pašaipų imperatoriaus Napoleono, lankančio Vilniaus universitetą, klausimą „O kokios gi medicinos moko Vilniaus universitete?“ išdrįšęs atrėžti: „Ogi tokios pačios kaip ir Paryžiuje.“

Caro valdžiai uždarius Vilniaus universitetą, medicinos profesūra buvo išblaškyta, tačiau pradėti darbai buvo tęsiami buvusiose universiteto ligoninėse, veikė medicinos draugijos. Jose dirbo dalis buvusių universiteto auklėtinių ir dėstytojų. Draugijų susirinkimuose buvo skaitomi pranešimai, aptariami nauji laimėjimai. Pirmoji širdies operacija ne tik Lietuvoje, bet ir Rytų Europoje, Vilniuje buvo padaryta tuo laikotarpiu, kai Vilniaus universitetas buvo uždarytas. 1900 m. chirurgas G. Romas, terapeutui L. Stembo pasiūlius, atvėrė 9 metų berniukui širdies maišelį, išleido apie širdį susikaupusius pūlius ir išgelbėjo vaikui gyvybę.

Lenkijos vadovui J. Pilsudskiiui pasiuntus generolo J. Želigovskio armiją į Vilnių ir jį bei Vilniaus kraštą okupavus, mokslo, kultūros ir švietimo centras persikėlė į Kauną. Didžiausią reikšmę medicinos pažangai turėjo Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atidarymas 1922 m. Medicinos fakulteto

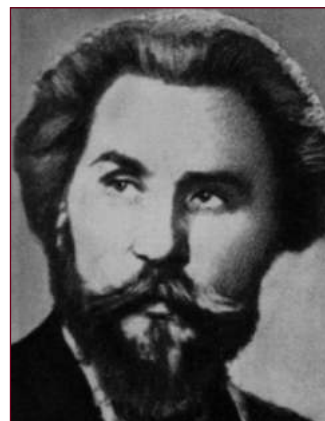
dėstytojais ir vėliau profesoriais tapo lietuvių kilmės gydytojai, mokslus baigę Rusijos ir Europos universitetuose, grįžę dirbti ir gyventi į Lietuvą, vėliau jauni Vytauto Didžiojo universiteto Medicinos fakultetą baigę gydytojai, pasilikę dirbti Medicinos fakultete ir universiteto klinikose. Didesniuose Lietuvos miestuose dirbo ir gydytojų ne lietuvių, pabėgusių iš Rusijos nuo komunistų persekiojimo. Vienas iš jų buvo garsus Panevėžio chirurgas V. Gusevas, kuris pirmas Lietuvoje du kartus užsiuvo širdies žaizdas. Pirmą kartą 1926 m. birželio 20 d. – nesėkmingai, o antrą kartą 1928 m. gegužės 2 d. jau sėkmingai.

Didžiausios chirurgijos pažangos prieškarinio Lietuvoje buvo pasiekta Kauno universiteto klinikose. Čia dirbo žymiausi to meto chirurgai Vladas Kuzma, Vincas Kanauka, S. Stonkus. V. Kanauka 1929 m. darė torakoplastikas dėl plaučių tuberkuliozės. Širdies žaizdas užsiuvo V. Kuzma 1929 m., 1934 m. ir 1939 m., o S. Stonkus – 1938 m., 1939 m. ir 1940 m. Gerai žinomi V. Kuzmos eksperimentiniai darbai tyrinėjant organų transplantaciją. Jis bandė ne tik homotransplantacijos galimybes, kai organas persodinamas tos pačios rūšies gyvūnui, bet ir heterotransplantacijos, kai vienos rūšies gyvūno organas persodinamas kitos rūšies gyvūnui. Pavyzdžiui, jis iš paukščio trachėjos bandė suformuoti šlapimtakį šuniui.

Buvo domimasi ne vien širdies chirurgija, buvo gyvos ir organų transplantacijos idėjos. Garsiausi Lietuvos chirurgai siekė jas įgyvendinti. Tačiau tam sutrukdė Antrasis pasaulinis karas. Vokiečių okupacijos metais, be Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Medicinos fakulteto, Vilniaus universite-



Pirmoje eilėje trečias iš kairės Vitalijus Gusevas, 1929 m.
Nuotrauka iš L. Knizikevičienės knygos
„Panevėžio medicinos istorija iki 1990 m.“ (2010)



Prof. Vladas Kuzma



Prof. Vincas Kanauka

te veikė nelegalus Medicinos fakultetas. Studentai buvo mokomi, tačiau apie kokius nors medicinos tyrimus, naujoves nebuvo ir kalbos. Gydytojų praktika buvo skirta sužeistiesiems, nebūtinai fronte, gydyti, taip pat kovoti su infekcinių ligų epidemijų grėsme ir skubiai bei neatidėliotinai medicinos pagalbai teikti.

Po karo visiškai ekonominė suirutė ilgam pristabdė medicinos mokslo ir chirurgijos raidą. Lietuva neteko daugumos pačių talentingiausių gydy-



Knyga apie širdies chirurgą profesorių Algimantą Marcinkevičių nėra įprastas biografijos žanro pasakojimas. Daugiausia ji aprėpia tą Profesoriaus gyvenimo ir veiklos dalį, kuri buvo jo sąmoningai pasirinkta apsisprendus tarnauti Dievui, žmogui ir Tėvynei. Sudėtinga, prieštaraujanti svarbiausioms jo gyvenimo nuostatoms sovietinės okupacijos epocha nesutrukdė profesoriui Algimantui Marcinkevičiui tikėti savo tautos ateitimi, burti apie save jaunos žmones ir būti pasirengusiam visų jų talentu ir pareigos jausmu pasitikti nepriklausomos valstybės iššūkius.

Iš knygos puslapių į jus žvelgia jauno Profesoriaus ir jo mokinių, dabar jau tapusių Lietuvos medicinos korifėjais, idėja ir ryžtu degančios akys, o jų žodžiai liejasi kaip padėka savo Mokytojui ir vadovui.

Džiugų knygos kūrimą, sumanytą Profesoriaus mokinių, labai natūraliai papildė trumpučiai, impresionistiniai Profesoriaus šeimos narių – sesers, sūnaus ir vaikaičių – pasakojimai. Sužinoję apie idėją pasitelkti knygą – tą nuolat iš naujo atgimstantį stebuklą – ir įamžinti Vilniaus universiteto profesoriaus Algimanto Marcinkevičiaus chirurgijos mokyklos fenomeną, mielai atsiminimus papasakojo ir keletas buvusių pacientų.